

Machaut de Guillaume (ok. 1300-1377)

Czołowy przedstawiciel *ars nova*, mistrz motetu izorytmicznego, pisał także liczne pieśni i ballady, a także wiersze poetyckie. Do historii przeszedł jako autor pierwszego wielogłosowego opracowania mszy

Francuski poeta i kompozytor (ur. w Reims albo w Machaut, w Szampanii), jeden z największych twórców XIV wieku. Guillaume de Machaut [wym. *gjom de maszo*] kształcił się najprawdopodobniej we francuskim Reims [wym. *Ręs*]. Przez wiele lat był sekretarzem na dworze króla Czech, Jana Luksemburskiego, z orszakiem którego wiele podróżował (od ok. 1323 do 1346 r., kiedy król zginął walcząc w słynnej bitwie pod Crécy), odwiedzając m.in. Polskę. W 1334 roku od papieża Benedykta XII otrzymał prebendę w Reims, gdzie osiadł ok. 1340 r. jako kanonik katedry Notre Dame i z niewielkimi przerwami mieszkał tam do śmierci.

Twórczość muzyczna Guillaume'a de Machaut to największy zbiór wielogłosowych dzieł muzycznych skomponowanych przez jednego twórcę okresu *ars nova*, jaki przetrwał do naszych czasów. W jego spuściźnie literackiej — jest autorem aż 400 wierszy — obok konwencjonalnej dworskiej tematyki i wypowiedzi alegorycznych w literackiej pojawiły się elementy realizmu — opisy rzeczywistych wydarzeń i osobistych przeżyć autora — zwiastujące humanistyczne tendencje w literaturze.

Na twórczość kompozytorską Guillaume'a de Machaut składają się: pierwsze znane w historii muzyki wielogłosowe

opracowanie [mszy](#) (*ordinarium missae*) będące dziełem jednego twórcy (*La messe de Nostre Dame*), 23 motety, *David hoquetus* — motet instrumentalny z zastosowaniem techniki hoketowej, liczne opracowania pieśni, wśród których dominują dwu- i trzygłosowe ballady (42) i *rondeaux* (22) oraz głównie monofoniczne opracowania *virelais* (33), określane przez kompozytora jako [chansons](#) *baladées* i mające taneczny charakter, a także *lais* (19).

Jedynе dzieło Machaut powiązane z liturgią kościoła katolickiego, czterogłosowa *La messe de Nostre Dame*, wykorzystuje technikę izorytmiczną (w częściach *Kyrie*, *Sanctus*, *Agnus Dei* oraz *Ite missa est*) i konduktową (*Gloria* i *Credo*). Dzieło stanowi prototyp piętnastowiecznych opracowań cykli mszalnych, w których dążono do jednolitości tematycznej cyklu.

Większość [motetów](#) Guillaume'a de Machaut to kompozycje trzygłosowe, wykorzystujące [technikę izorytmiczną](#), rozwijaną także w twórczości [Philippe'a de Vitry](#). Tenor motetów oparty jest głównie na materiale zaczerpniętym z zasobu monodycznych [śpiewów gregoriańskich](#). Większość dzieł skomponowano do tekstów francuskich, sześć — do łacińskich, dwa — wykorzystując mieszane teksty łacińsko-francuskie, odwołujące się do tradycji motetu XIII-wiecznego. W utworach dominuje tematyka miłosna, sporadycznie autor odwołuje się w tekstach do wydarzeń historycznych.

Opracowania [pieśni](#) uchodzą za najbardziej nowatorski dział twórczości Guillaume'a de Machaut, który widział ścisły związek pomiędzy poezją a muzyką. Zastugą kompozytora jest utrwalenie wykształconych w twórczości truverów, poetycko-muzycznych schematów *forme fix* w wielogłosowych opracowaniach [rond](#) i ballad: AB Aa ab AB (rondo) oraz AAB (ballada).

[Ballady](#) zostały opracowane z użyciem szczególnie wyrafinowanych środków muzycznych. Pojawiają się w nich nie tylko nietypowe układy głosowe, ale też technika *hoquetus*, [kanony](#), [izorytmia](#), politekstowość (ballady z dwoma i trzema tekstami), a więc zabiegi techniczne znane z twórczości motetowej. W balladach komponowanych u schyłku życia kompozytor stosował bardzo ciekawe, nowatorskie rozwiązania brzmieniowe (alteracje) i skomplikowane, wysublimowane układy metrorytmiczne.

dr hab. Irena Bieńkowska

Ciekawostki

Nazwisko Machaut prawdopodobnie pochodzi od nazwy miasteczka położonego w regionie Ardenne, blisko miasta Reims.

Twórczość Guillaume'a de Machaut była niezwykle popularna jeszcze na początku XV wieku i stanowiła wzór dla muzyki tego czasu.